

— T. Premier, Povratak palače — Velimir Neidhardt — nagrada »Vladimir Nazor« u 1989. godini, ČIP, 1990, 5. — Arhitekti članovi JAZU, Rad HAZU, 1991, 437. — J. Maroević, Zagrebačka arhitektura osamdesetih godina, Radovi IPU, 1992, 16. T. Pl.

NEJAŠMIĆ-LANDAU, Maja, medaljerka (Sarajevo, 12. VIII. 1931). Diplomirala povijest umjetnosti u Zagrebu (1961). Oblikuje medalje i plakete gradova maštovitih arhitektonskih kompozicija (*Hvar*, 1971; *Medugorje*, 1981; *Zagreb*, 1994). Izrađuje nakit od plemenitih kovina s motivima predromaničkih i romaničkih reljefa (*Križ s pticama u pleteru*, 1991). Bavi se slikarstvom i grafikom. — Samostalno izlagala u Zagrebu i Milanu.

NEKROPOLA → GROB I GROBLJE

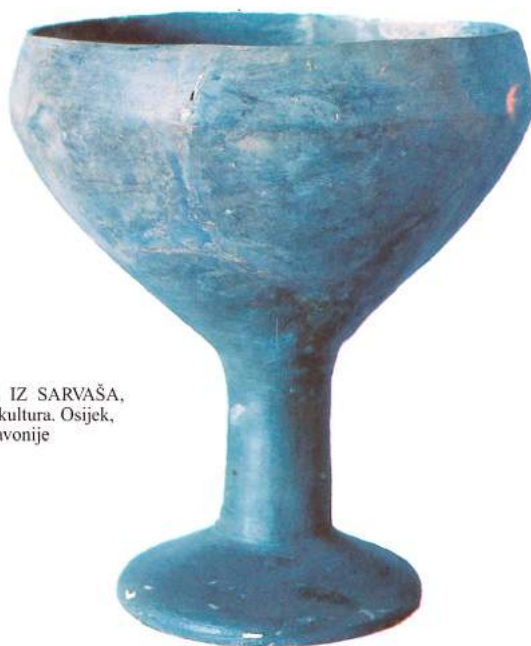
NEMON (Neumann), Oskar, kipar (Osijek, 13. III. 1906 — Oxford, 13. IV. 1985). Kao gimnazijalac priredio je u Osijeku (1923) prvu samostalnu izložbu. God. 1924. upisao se na Akademiju u Beču, a 1927. u Bruxellesu, gdje je živio deset godina. Družio se s belgijskim nadrealistima. Modelirao je plaketu Ch. Lindbergha, poprse i sjedeći lik S. Freuda i članove belgijske kraljevske obitelji. Od 1937. živio u Velikoj Britaniji (London, Oxford). Portretirao je i izradio spomenik W. Churchilla, maršala Montgomeryja, kraljice Elizabete II, lorda Beaverbrooka, premijera H. Macmillana i M. Thatcher. Raniji su mu radovi nadahnuti nadrealizmom, kasniji su bliži realizmu. Njegov *Spomenik stradanju osječkih Židova* postavljen je u Osijeku 1965.

LIT.: N. Gol, Kraljevski portretist Oskar Nemon — Londonski spomenici Osječana, Danas, 9. IV. 1984. — D. Nicholson, Sculptor of the nation's leaders, The Times, 16. IV. 1985. R.

NEOLITIK, najmlađe razdoblje kamenoga doba (oko ← 6000. do ← 3500). Obilježavaju ga nastup poljodjelskoga i stočarskoga gospodarstva, pojava stalnih ruralnih i protourbanih naselja, te proizvodnja keramičkoga posuda i drugih predmeta od pečene gline. Pri izradbi kamenoga oruđa prvi put se primjenjuje tehnika glačanja i poliranja. Umjetnost toga razdoblja ogleda se u oblikovanju i ukrašavanju keramičkih posuda, te figuralne plastike, kao i različitih obrednih predmeta, npr. žrtvenika i oltara. Prve izrazito neolitičke kulture u Hrvatskoj jesu starčevačka kultura u S Hrvatskoj i impresso keramička kultura duž čitave jadranske obale, otoka i zaleđa. Osnovno su obilježje *starčevačke kulture* keramičke posude kuglastih i polukuglastih oblika, u gruboj svakodnevnoj izvedbi ukrašene barbotinom, plastičnim naljepcima, izbočinama i otiscima prsta ili nokta. Fino se posude odlikuje sjajnom crvenom ili oker površinom, te ukrasima izvedenim slikanjem crvenosmeđom, tamnosmeđom ili crnom bojom, a u početnoj fazi i bijelom. Motivi su jednostavni klinovi ispunjeni kosim crtama ili mrežom, te složene spiralne i meandarske kompozicije. Figuralnu plastiku zastupaju jednostavni stupasti likovi samo s urezanim očima i kosom. Nositelji starčevačke kulture na tlu Hrvatske pretežito žive u zemuničkim nastambama (Sarvaš, Vučedol, Vinkovci, Zadubravlje, Pepelane, Cernička Šagovina). Posude *impresso keramičke kulture* također je uglavnom kuglastih ili polukuglastih oblika, crvenosmeđe boje, a ukrašeno je otiskivanjem ruba ili poledine školjke, puža, prsta, nokta, ili različitih zašiljenih predmeta. Nositelji te kulture stanuju u špiljama, a poslije i u naseljima polukružna oblika na otvorenu prostor, oko kakva izvora ili potoka. Kuće su kružna tlocrta, izgrađene od šiblja i granja oblijepljena glinom (Vela jama na Lošinju, Smilčić). Kasni neolitik donosi promjenu u tehnologiji pečenja keramike. Umjesto oksidacijskoga pečenja primjenjuje se redukcijski postupak pečenja bez pristupa zraka zbog čega posude dobiva tamnu, odnosno crnu boju. Novost je i tehnika finoga poliranja posuda koje dobiva visoki, gotovo metalni sjaj, te kaneliranje kao jedna od osnovnih tehnika ukrašavanja. *Vinčanska kultura* je najvažniji predstavnik navedenih novina, no ona je prodrila samo u najistočnije krajeve Hrvatske (Bapska, Vukovar) i to u vrijeme kada biva potisnuta iz svojega matičnoga područja u Srbiji i Vojvodini. Utjecaji te kulture na starčevačku osnovu u istočnoslavenskome području doveli su, međutim, do stvaranja *sopotske kulture* koja se potom proširila čitavom Slavonijom sve do crte Kalnik — Medvednica na zapadu (Sopot, Otok, Bapska, Vinkovci, Klokočevik). Prevladava posude bikoničnih oblika, a osim oponašanja tipično vinčanskih ukrasa (urezane vrpce ispunjene ubodima, efekt glačanja) stvaraju se i izvorni ukrasi rovašenjem i urezivanjem (jednostavni nizovi crta, cikcak-crte kombinirane s kružnim udubinama). U središnjoj je Hrvatskoj po nestanku starčevačke kulture trajala *korenovska kultura*, koja pripada srednjoeur. kulturi linearno vrpčaste keramike (Drljanovac, Malo Korenovo, Kaniška Iva, Tomašica). Osnovno je obi-

POSUDA IZ SMILČIĆA,
danilska kultura.
Zadar, Arheološki muzej

POSUDA IZ SARVAŠA,
sopotska kultura. Osijek,
Muzej Slavonije

lježe te kulture ukrašavanje keramičkoga posuda urezanim usporednim crtama, ravnim, izlomljenim ili lučnim. Dok žitelji korenovske kulture ostaju vjerni starčevačkoj tradiciji stanovanja u zemunicama, sopotsko stanovništvo živi isključivo u nadzemnim četvrtastim kućama s podnicama od nabijene zemlje. Iz Otoka kraj Vinkovaca poznata je jedna 10 m dugačka brvnara, u čijem se tlocrtu nazire i otvoreni trijem. Druga kuća iz Bapske imala je pravokutni tlocrt s apsidalnim završetkom. Sopotska su naselja često utvrđena vodenim opkopima i palisadama (Sopot, Privlaka, Slakovci). Srednjem neolitu jadranske obale i otoka pripada *danilska kultura* (Javorika na Brijunu, Vela jama na Lošinju, Smilčić, Bribir, Danilo, Grapčeva spilja na Hvaru, Vela spilja na Korčuli). Njezino fino keramičko posude tamne boje, sjajne površine, ukrašavano je urezivanjem i rovašenjem različitih geometrijskih motiva, bogatih spiralnih, meandarskih i mrežastih kompozicija, često zasnovanih u okomitim nizovima ili vodoravnim metopama, uz obilnu uporabu crvene inkrustacije. Druga vrsta keramike blijedožute ili sivkaste boje ukrašena je slikanjem: osnovni se motiv izvodi sivom, bijelom ili crnom bojom, a obrubi i međuprostor crvenom. Motivi su isključivo pravocrtni. Među bikoničnim i polukuglastim posudama ističu se specifične obredne posude na četiri noge s visokim prstenastim drškom (tzv. ritoni). Danilska je kultura razvila i bogatu keramičku plastiku: stilizirane ljudske likove zvonasta oblika i realistički oblikovane ženske likove, te razne životinjske likove. Nositelji danilske kulture obično stanuju po špiljama ili u naseljima na otvorenome u kojima su ponegdje sačuvani tragovi zemunice (Danilo), a ponegdje kružnih nadzemnih koliba (Smilčić). Na danilsku se kulturu nadovezuje u kasnome neolitu *hvarska kultura* s jednako bogatom i zanimljivom keramičkom proizvodnjom (neki se elementi te keramike mogu povezati s grčkom neolitičkom Dimini kulturom). Osnovno je obilježje klasične hvarske

NEREŽIŠĆA, župna crkva Gospe od Karmela

kulture fina tamna glačana i oslikana keramika. Motivi girlandi, vrpce, lukova, nizova točkica, složenih spirala i meandara nanose se crvenom, bijelom, žutom, smeđom i crnom bojom. U novije vrijeme neki nalazi ukazuju na postojanje jedne regionalne inačice srednjoeuropske *lendlske kulture* u SZ Hrvatskoj (Ozalj, Pepelane).

LIT.: Š. Batović, Jadranska zona, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, II, Sarajevo 1979. — S. Dimitrijević, Sjeverna zona, ibid. T. T. G.

NEREZINE, selo na otoku Lošinju. Zidane kuće na kat potječu iz doba gospodarskoga napretka (promet jedrenjaka u XIX. st.). Izvan naselja je franjevačka jednobrodna crkva i samostan s klaustrum, izgrađeni 1509—15; trokatni renesansni zvonik s biforama je iz 1590. Na oltaru je slika Sv. Franje sa Sv. Gaudencijem, Sv. Nikolom, Sv. Klarom i Sv. Bonaventurom (vrijedan rad iz XVI. st.). — Na vrhovima u okolici (lokaliteti Halmac, Berdo) ima više prapov. gradina; antički nalazi na lok. Halmac ukazuju na postojanje rimske ladanjske vile. Na padinama Osorčice iznad sela nalaze se ruševine romaničke crkvice Sv. Magdalene (XIII. st.). Izvan naselja u polju sagrađili su u XV. st. osorski patriciji Draž kulu za zbjeg.

LIT.: B. Fučić, Izvještaj o putu po otocima Cresu i Lošinju, Ljetopis JAZU, 1949, 55, str. 71—72. — A. Mohorovičić, Analiza razvoja urbanističke strukture naselja na otocima zapadnog Kvarnera, ibid., 1956, 61, str. 486—488. — J. Čus-Rukonić, Arheološka topografija otoka Cresa i Lošinja, u knjizi: Arheološka istraživanja na otocima Cresu i Lošinju, Zagreb 1982. B. F.

NEREŽIŠĆA, naselje usred otoka Brača; upravno središte otoka od sr. vijeka do kraja XVIII. st. U Nerežiškom polju nalaze se prapov. gomile: Borščanova, Propadanja i »na Spile« te rim. i starokršć. ulomci. Z od naselja je starokršć. crkva Sv. Tudora, vjerojatno pregrađena u XII—XIII. st. U okolici su još crkve Sv. Jurja i Sv. Nikole s prijelaze iz romanike u gotiku. Unutar naselja su iz doba gotike crkve Sv. Margarite i Sv. Petra. U crkvi Sv. Petra je kameni reljef Bl. Dj. Marije sa svecima, rad N. Lazanića iz 1578. Od stambenih zgrada očuvala se gotička kuća Garafulić i renesansna

palača Harašić. Stara vijećnica iz XVI. st. uništena je potkraj XIX. st. Na trgu uz župnu crkvu je reljef mletačkoga lava s natpisom iz 1545. i stup za koplje s lavom i otučenim grbovima. Župna crkva spominje se u XIII. st., ali je 1583 — prema očuvanom natpisu — bila pregrađena; u XVIII. st. počela je ponovna pregradnja, a 1746. I. Macanović gradi novi zvonik, radi na pročelju i na uređenju unutrašnjosti crkve. U crkvi je veliki renesansni drveni oltar, kasnorenesansna oltarna slika C. Ridolfija, nekoliko baroknih slika, te orgulje P. Nakića.

LIT.: D. Vrsalović, D. Domančić i K. Prijatelj, Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik (Zagreb), 1960, 4. — I. Fisković, O ranokršćanskoj arhitekturi na otocima Braču i Šolti, Arheološki radovi i rasprave, VIII—IX, Zagreb 1982, str. 165. N. B. B.

NESACTIUM → VIZAČE

NEUGEBAUER, Walter, crtač stripova i autor crtanih filmova (Tuzla, 28. III. 1921 — München, 1. VI. 1992). Slikarstvo i grafiku učio kod T. Krizmana. Već 1935. crta stripove za list »Oko«, potom za »Vandrokaša« što ga je pokrenuo s bratom Norbertom (1938—40), za »Novi vandrokaša« (1940) i »Zabavnik« (1941—45), gdje u višebojnome tisku izlaze njegovi stripovi vrhunske crtačke vještine (*Patuljak Nosko*, *Gladni kralj*). Stripom prikazuje velike svjetske romane (*Prvi ljudi na Mjesecu* po H. G. Wellsu, *Dvadeset tisuća milja pod morem* po J. Verneu). Nakon 1945. crta stripove za »Pionir«, »Horizontov zabavnik«, te »Kerempuh« (pseudonim Vanič), u kojemu objavljuje i političke karikature, »Ilustrirani vjesnik«, »Petko«, »Miki strip«, a »Plavi vjesnik« donosi niz njegovih stripova nastalih za njemačke izdavače. Stvara s bratom Norbertom prve domaće poslijeratne animirane filmove: *Crvić*, *Usmene novine*, *Svi na izbore* (1945); *Veliki miting* i *Veseli doživljaj* (1951); *Životni ciklus biljke* (1955); *Priča o Crvenkapici* (1956); *Nezgode građanina pješaka* (1957) i *Bušo, hrabri izvidnik* (1958). Oni znače odvajanje od tada prevladavajuće manire W. Disneya i potvrdu animiranoga filma u Hrvatskoj. Njegovi su stripovi (uz stripove A. Maurovića) pionirska i ujedno visoka dostignuća te grane crtačke umjetnosti. Od 1960. N. u Njemačkoj proizvodi animirane filmove prema odgojno-obrazovnome programu za predškolsku djecu, te filmove za ekonomsku propagandu.

LIT.: Z. Sudović i R. Munitić, Zagrebački krug crtanog filma, I, Zagreb 1978. — S. Draginčić i Z. Zupan, Istorija Jugoslovenskog stripa, I, Novi Sad 1986. R.

NEUMANN, Zlatko, arhitekt (Pakrac, 4. III. 1900 — Zagreb, 9. I. 1969). Diplomirao na Visokoj tehničkoj školi u Beču 1925 (Karl König) gdje 1920—22. pohađa seminar A. Loosa. Radi u Loosovu ateljeu u Beču (1920—25) te u Parizu (1926—27) najprije kao crtač, a potom suradnik na projektima za stambena naselja Bečke općine u Lainzu i Heubergu, vile Rufer i Moller, Chicago Tribune Tower, stambeni blok u Stromstrasse u Beču; Grand Hotel Babylone u Nici, vilu Moissi na Lidu, vilu Spanner u Gumpoldskirchenu; modni salon Kniže, kao i na gradnji kuće T. Tzare u Parizu. Od 1927. djeluje u Zagrebu, gdje vodi samostalni atelje 1930—41; u Ministarstvu građevina NRH radi 1945—46, god. 1946—54. je voditelj ateljea u Zemaljskom građevno-projektnom zavodu (poslije APZ), a 1954—63. projekttnoga biroa »Neumann«.

U razdoblju između dva svj. rata, kao pobornik arhitekture nove objektivnosti i propagator Loosovih reformističkih ideja, u vrijeme asimilacije raznorodnih međunarodnih iskustava, njegovo djelo utječe na uspostavljanje novih programatskih pravila te radikalno purističko konstruktivističko oblikovanje arhitekture. Prihvaćanjem principa prostorne ekonomike i strukturiranja volumena građevine uvjetovanih prostornim

W. NEUGEBAUER, kadrovi iz stripa *Patuljak Nosko*

